

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ЛЬОТНИЙ КОЛЕДЖ
Циклова комісія соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної
підготовки**

ТЕКСТ ЛЕКЦІЇ

**навчальної дисципліни «Транспортне право»
вибіркових компонент освітньо-професійної програми першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти
Аеронавігація**

за темою № 5- Законодавство України про автомобільний транспорт

Харків 2022

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 26.09.22 р. № 9

СХВАЛЕНО

Методичною радою
Кременчуцького льотного
коледжу Харківського
національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 19.09.22 № 2

ПОГОДЖЕНО

Секцією науково-методичної ради
ХНУВС з гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 23.09.22 р. № 9

Розглянуто на засіданні циклу соціально-гуманітарних дисциплін та фізичної
підготовки, протокол від 14.09.2022 № 4

Розробники: викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін та
фізичної підготовки, спеціаліст вищої категорії Хомяк О.В.

Рецензенти:

1. Викладач циклової комісії соціально-гуманітарних дисциплін та
фізичної підготовки КЛК ХНУВС, к.пед.н., доктор філософії,
спеціаліст вищої категорії, Кірюхіна М.В. .
2. Доцент кафедри юридичних наук Кременчуцького національного
університету імені Михайла Остроградського кандидат юридичних
наук Латишева В.В.

План лекції

1. Автомобільний транспорт України. Поняття, структура системи та види.
2. Повноваження суб'єктів управління автомобільним транспортом.
3. Правові основи діяльності автомобільного транспорту.

Рекомендована література:

Основна:

1. Е.Ф. Демський, В.К. Гіжевський. Транспортне право України. К.: Дрінком Інтер, 2002.
2. Е.Ф. Демський. Транспорт, пасажир, право. К.: Сусп-во «Знання» УРСР, 1987.

Текст лекції

1. Автомобільний транспорт України. Поняття, структура системи та види.

Автомобільний транспорт є однією з найважливіших галузей народного господарства. Практично не має жодного підприємства промисловості, будівництва, сільського господарства, зв'язку та інших галузей економіки де б не використовувався автомобільний транспорт.

Автомобільний транспорт - галузь транспорту, яка забезпечує задоволення потреб населення та суспільного виробництва у перевезеннях пасажирів та вантажів автомобільними транспортними засобами (стаття 1 Закон України "Про автомобільний транспорт")

Автомобільний транспорт виконує значну частку пасажирських і вантажних перевезень у країні. Так, обсяг автомобільних перевезень вантажів перевищує аналогічний показник залізничного транспорту у 4,5-5 разів, а обсяг перевезень пасажирів - у 5-6 разів. У нашій країні автобусами перевозиться практично стільки ж пасажирів, скільки всіма іншими видами транспорту (тролейбусним, трамвайним, залізничним, метрополітеном, таксомоторним легковим, морським, річковим, авіаційним), разом узятими.

Автотранспорт входить до єдиної транспортної системи України, як його складова частина.

Основні його функції:

- забезпечення нормального функціонування виробництва та обігу продукції промисловості та сільського господарства;
- забезпечення потреб будівництва;
- задоволення потреб населення в автоперевезеннях;
- забезпечення оборонних потреб держави.

Здійснюючи перевезення та виконуючи інші, пов'язані з перевезенням види транспортної діяльності, автотранспортні підприємства зобов'язані:

- а) повністю задовольняти потреби населення та народного господарства в перевезеннях;
- б) виконувати плани перевезень вантажів і пасажирів;
- в) забезпечувати збереження вантажів, що перевозяться;
- г) забезпечувати високу культуру обслуговування пасажирів і замовників перевезень;
- д) своєчасно доставляти вантажі у місця призначення;
- е) вести свою діяльність ефективно й економічно.

Автомобільний транспорт - це підгалузь транспорту, яка покликана задовольняти потреби населення та суспільного виробництва в автомобільних перевезеннях. Його утворюють перевізники, автостанції, автовокзали, виконавці ремонту і технічного обслуговування автомобільних транспортних засобів, вантажні термінали (автопорти), вантажні автомобільні станції та контейнерні пункти.

Склад автомобільного транспорту:

- автомобільний транспорт загального користування (перевізники, автостанції, автовокзали, виконавці ремонту і технічного обслуговування автомобільних транспортних засобів, вантажні термінали (автопорти), вантажні автомобільні станції та контейнерні пункти, автомобільні транспортні засоби);

- відомчий автомобільний транспорт (автомобільні транспортні засоби суб'єктів підприємницької діяльності, установ та організацій, що використовуються ними тільки для власних потреб);

- індивідуальний автомобільний транспорт (автомобільні транспортні засоби фізичних осіб, що використовуються ними тільки для власних потреб, відносяться до індивідуального автомобільного транспорту).

В юридичній літературі застосовується поняття «автотранспортне право», яке тлумачиться як підгалузь транспортного права, предметом якого є правові відносини, що виникають з приводу здійснення автомобільних перевезень.

Автотранспортне право як інститут транспортного права - це сукупність правових норм, що регулюють суспільні відносини, в які вступають автотранспортні підприємства у процесі організації та безпосереднього виконання транспортної діяльності.

Предметом регулювання автотранспортного права є автотранспортні відносини, що складаються у суспільстві.

Джерела автотранспортного права характеризуються деякою кодифікованістю та певним впорядкуванням. Основні джерела - Закон України «Про транспорт», Закони «Про автомобільний транспорт» та «Про дорожній рух»; підзаконні акти досить різноманітні і відображають специфіку транспортного права як спеціальної галузі з великою часткою адміністрування.

2. Повноваження суб'єктів управління автомобільним транспортом.

Загальне управління автотранспортною галуззю належить Міністерство інфраструктури України.

Безпосередньо управління підприємствами автомобільної галузі покладено на Державний департамент автомобільного транспорту, який керує автотранспортними, транспортно-експедиційними, авторемонтними, промисловими та іншими підприємствами й організаціями, установами, що перебувають у його підпорядкуванні.

Основним завданням Державного департаменту автомобільного транспорту є:

- забезпечення державного регулювання діяльності автомобільного транспорту;
- здійснення контролю за дотриманням суб'єктами підприємницької діяльності всіх форм власності, що виконують пасажирські та інші перевезення автотранспортом, вимог нормативних актів, стандартів і норм, які регулюють перевезення пасажирів і вантажів автотранспортом;
- розроблення основних напрямів розвитку автомобільного транспорту, нових типів транспортних засобів, надання ліцензій, підготування нормативних документів, що стосуються діяльності автотранспорту та ін.

Виробничо-господарську діяльність з організації і виконання перевезень вантажів і надання інших транспортних послуг автотранспортом здійснюють:

- автотранспортні управління Міністерства інфраструктури України;
- автотранспортні підприємства.

Управління автотранспорту є територіальними органами Міністерства інфраструктури України, що підпорядковані Державному департаменту автомобільного транспорту.

Управління виконують такі завдання:

- розробляють проекти нормативно-технічної документації, пов'язані з регулюванням діяльності автомобільного транспорту, вдосконаленням контролю за виконанням транспортного законодавства;
- забезпечують відповідно до законодавства державне регулювання діяльності та контроль за виконанням суб'єктами підприємницької діяльності правил перевезень пасажирів і вантажів, вимог законодавства щодо безпеки транспортного процесу;
- здійснюють у випадках, передбачених законодавством, сертифікацію транспортних засобів і послуг з перевезення пасажирів на постійних автобусних маршрутах;
- проводять конкурси на перевезення пасажирів автотранспортом на міжміських і приміських маршрутах;
- перевіряють відповідність облаштування автобусних маршрутів і автотранспортних засобів вимогам Правил надання послуг пасажирського автомобільного транспорту і узгоджують відкриття маршрутів;

Управління очолюють начальники, які призначаються на посаду і звільняються з неї Міністром інфраструктури України за погодженням з місцевими органами виконавчої влади.

3. Правові основи діяльності автомобільного транспорту.

Автотранспортні правовідносини за своїм характером і змістом різноманітні і виникають як в процесі безпосередньо здійснення перевезень автотранспортними засобами, так і при плануванні і організації перевізного процесу, матеріально-технічному забезпеченні автотранспортних підприємств для здійснення виробничої діяльності, в процесі здійснення трудової діяльності працівниками цих підприємств і т. п.

Регулятором даного виду громадських відносин є норми автотранспортного права, одного з інститутів транспортного права.

За допомогою цих норм певним чином врегульовуються відносини сторін, які вступають в певні відносини, забезпечуються їх права і обов'язки. Наприклад, встановлюються умови перевезень різних видів вантажів, права і обов'язки учасників перевізного процесу, дорожнього руху і відповідальність за невиконання своїх зобов'язань і зазначених норм.

Юридичною основою автотранспортних громадських відносин є автотранспортні правові норми, основним джерелом викладу яких в правовій системі України є нормативний акт.

Сукупність правових актів певної галузі права становить законодавство. Нормативні акти, які регулюють автотранспортні відносини, становлять автотранспортне законодавство. Система автотранспортного законодавства містить закони і підзаконні нормативні акти. Основу даної системи складають закони, до яких відносяться наступні:

1) Конституція України, що закріплює основні положення про економічну систему, формах власності, плануванні, соціальних і трудових правовідносинах.

2) Закон України «Про транспорт», що містить загальні правові норми, що діють у всій транспортній галузі, в т.ч. і на автотранспорті (ст.30, 31-склад і землі автотранспорту).

3) Закон України «Про підприємництво», який встановлює основні положення щодо здійснення підприємницької діяльності в Україні, в т.ч. і в автотранспортній галузі.

4) Господарський кодекс України, Цивільний кодекс України, що встановлюють правові норми діяльності підприємств в Україні, що регулюють договірні відносини в автотранспортній галузі.

5) Закон України «Про дорожній рух в Україні», який регулює суспільні відносини в частині дорожнього руху і безпеки, окреслює коло прав та обов'язків його учасників, визначає компетенцію органів державної влади в сфері дорожнього руху, встановлює порядок користування автомобільними дорогами та вулицями, основні вимоги до їх проектування та будівництва, основні вимоги до автотранспортних засобів, порядок їх реєстрації та обліку,

передбачає контроль і відповідальність за порушення законодавства про дорожній рух.

6) Закон України «Про автомобільний транспорт» та інші закони.

Закони є актами вищого органу законодавчої влади-Верховної Ради України.

Нормативні акти Президента України, Кабінету Міністрів України, центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування відносяться до числа підзаконних актів:

1) Положення про Державний департамент автомобільного транспорту, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України.

2) Порядок і умови організації перевезень пасажирів і багажу автомобільним транспортом, затверджені наказом Міністерства транспорту України.

3) Правила проведення державного технічного огляду автомобілів, автобусів, мототранспорту та причепів, затверджених Постановою Кабінету Міністрів.

4) Правила перевезення вантажів автомобільним транспортом, затверджені наказом Мінтрансу.

5) Правила надання послуг пасажирського автомобільного транспорту, затверджені Постановою КМУ.

6) Наказ Мінтрансу та Мінстату України «Про затвердження типових форм первинного обліку роботи вантажного автомобіля» та інші.

Важливу роль в регулюванні автотранспортних відносин грає Статут автомобільного транспорту УРСР, який діє до теперішнього часу.

Він регулює найбільш важливі основні питання автомобільних перевезень і обов'язковий для виконання всіма автотранспортними підприємствами і організаціями незалежно від форми власності та відомчої належності.

Статут складається з десяти розділів:

1 розділ - складають загальні положення про функції автотранспорту, основні завдання правового регулювання автотранспортних відносин, завдання автотранспортних підприємств.

2 розділ - регламентує питання, пов'язані з рухомим складом, класифікацією автомобільних доріг, правил користування ними, споруд і пристроїв для організації перевезень вантажів, пасажирів, багажу і пошти, встановлює порядок утримання рухомого складу та будівель транспорту, порядок технічного обслуговування і експлуатації рухомого складу.

3 розділ - детально регламентує планування і організацію перевезень вантажів автотранспортом загального користування, відомчим транспортом, укладення договорів на автотранспортні перевезення. Цим же розділом регулюються відносини, що виникають під час приймання вантажу до перевезення і його видачу, визначенні маси вантажу, його збереження.

4 розділ - регламентує перевезення пасажирів, багажу і пошти, в т.ч. дається поняття договору пасажирського перевезення, регламентуються

питання, пов'язані з організацією руху пасажирського транспорту, прав і обов'язків пасажирів.

5 розділ-регулює умови надання громадянам легкових автомобілів для прокату, встановлює основні для підприємств, які займаються цією діяльністю.

6 розділ-регламентує умови і порядок встановлення тарифів і розрахунків за перевезення.

7 розділ-визначає порядок взаємодії автотранспорту з іншими видами транспорту, здійснення перевезень у прямому змішаному сполученні.

8 розділ-регулює транспортно-експедиційні операції, пов'язані з автоперевезеннями.

9 розділ-визначає підстави, порядок залучення та заходи відповідальності за невиконання плану перевезень, умов договору і законодавства учасниками автотранспортних відносин.

10 розділ-встановлює контроль за роботою автотранспорту.